

Щодо проблематики відносин громадянського суспільства у сучасних умовах

Автори:

Амосов Сергій Олександрович, курсант 5 курсу, факультет РХБ захисту
військового інституту танкових військ НТУ «ХПІ»

Гайдабука Валентин Євгенович, доцент кафедри радіаційного, хімічного,
біологічного захисту факультету РХБ захисту та екологічної безпеки
військового інституту танкових військ НТУ «ХПІ»

Артем'єв Сергій Робленович, кандидат технічних наук, доцент, завідувач
кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки Національного
університету цивільного захисту України

Цивільне населення має величезний вплив на хід ведення бойових дій та на політичну ситуацію мирних міст та сіл. Аналогічний висновок було зроблено закордонними військовими спеціалістами задовго до початку військового конфлікту в Україні ще у другій половині 80-х років ХХ століття у зв'язку з численними міжетнічними конфліктами на територіях країн Південної та Східної Європи.

З урахуванням досвіду військових операцій на території колишньої Югославії, військові аналітики НАТО дійшли висновку, що застосування військової сили, власне, вже не є вирішальним фактором для досягнення кінцевої мети. Наявні виклики і загрози потребують постійного моніторингу цивільного середовища, всебічного вивчення і прогнозування впливу громадянського суспільства на обстановку конкретного міста та селища.

Вплив населення на характер розвитку обстановки у різних регіонах країни достатньо суттєвий. Якщо – це зона бойових дій, то населення повинно знати та бути готовим до різних несподіваних кроків з боку представників незаконних збройних формувань.

У таких районах населення **повинно бути освідомлено про:**

– вербування місцевих жителів на основі релігійних, національних і родинних принципів;

– ідеологічну обробку виявлених прихильників і проведення за їх допомогою пропагандистських заходів для залучення якнайбільшого числа місцевих мешканців на свою сторону;

– проведення переговорів з адміністрацією та місцевими мешканцями шляхом переконання, підкупу або загрози забезпечення їх підтримки або проведення спільних з бойовиками дій;

– набір найманців і створення загонів з числа місцевих жителів та ряд інших.

На таких територіях для розміщення основних сил **незаконні збройні формування можуть:**

- займати будинки місцевих мешканців, що достатньо вигідно у тактичному відношенні, будівлі лікарень, шкіл, підприємств;
- виганяти мешканців під загрозою нанесення авіаційних ударів і нальотів артилерії з боку українських військ;
- забирати продукти, майно, займатися мародерством, грабежами, викраденням автотранспорту для пересування, інженерної техніки та для відновлення доріг і обладнання окопів;
- захоплювати пануючі будинки, перехрестя, вигідні маршрути і розміщувати там вогневі засоби.

На дорогах таких населених пунктів бойовики можуть встановлювати фугаси та окремі міни. Вони, як правило, встановлюються на проїжджій частині, на узбіччі дороги або в каналізаційних колодязях. Іноді фугас викладається на ґрунт і маскується сміттям, будівельними матеріалами і т. ін. Для збільшення вражаючої дії вибухові пристрої обсыпаються щебнем або обкладаються гайками, болтами та іншими металевими предметами.

Також фугаси можуть встановлюватися в розбитій техніці. Під час їх підризу формується сильний осколковий потік в радіусі до 70 м, який наносить ураження населенню.

В населених пунктах та лісистій місцевості бойовики встановлюють вибухові пристрої із застосуванням різних видів розтяжок. В якості останніх використовується павутина, що виготовляється з дроту системи управління ПТКР, ліски, гілок дерев, тощо. Висота установки розтяжки різна. Застосовуються і хибні розтяжки.

Під час комбінованої установки вибухових пристроїв один фугас встановлюється на проїзній частині, а другий – на певній висоті (схилі, дереві, стовпі). Їх підрив проводиться одночасно або з незначним інтервалом. З метою визначення точного часу підризу поблизу фугасів влаштовуються кілька добре видимих, що привертають увагу предметів. Сам підривник знаходиться в укритті на відстані 150 – 200 м від фугасу і, як тільки ціль з'являється в створі з орієнтиром, – відбувається підрив.

Витонченість, вигадка і підступність бойовиків не мають меж не тільки у зонах ведення бойових дій. Вони застосовують найрізноманітніші способи установки фугасів і мін. Відомий, наприклад, такий випадок, коли в полотно дороги був закладений заряд вибухової речовини (5 – 10 кг), а в плафон розташованого поруч стовпа лінії електропередачі – осколкова міна. Лінії керування ними були виведені на силовий щиток і роз'ємний пристрій електромережі. Коли об'єкт ураження наближався до зони ураження, – подавалася напруга на електродетонатор.

Саме тому, навіть у мирних умовах, населенню, що мешкає у містах і селах нашої країни потрібно бути вкрай обережним та уважним і виконувати елементарні речі аби запобігти виникненню надзвичайних ситуацій, зокрема:

У разі виявлення боєприпасів, або предметів, схожих на них:

– за можливості попередити про підозрілий предмет осіб, які знаходяться поряд;

– відвести на максимальну відстань усіх людей (не менше ніж 100 метрів), які знаходяться поруч, намагаючись рухатись назад власними слідами;

– позначити місце перебування предмета, а за можливості, огородити його (можна використовувати різні підручні матеріали: дошки, жердини, гілки, мотузки, шматки матерії тощо);

– негайно повідомити про знахідку місцеві органи виконавчої влади, в першу чергу, ДСНС та МВС (повідомлення робити не поспішаючи, чітко, із зазначенням точної адреси);

– очікувати на безпечній відстані від місця знаходження вибухонебезпечного предмету або предмету схожого на нього представників органів місцевої влади, ДСНС, МВС, при цьому здійснюючи заходи щодо недопущення до небезпечної зони інших людей;

– не палити, у жодному разі не намагатися переміщувати вибуховий пристрій (підозрілий предмет) або змінювати його положення;

– не користуватися запальничками, іншими джерелами відкритого вогню, а також предметами, що можуть його утворювати;

– не торкатись до підозрілої речі руками або іншими речами.

Терористи на мирній території можуть розмістити вибухові пристрої **у таких місцях, де завдається найбільша шкода населенню.**

Це – автомобілі, входи, внутрішні двори, підсобні приміщення адміністративних і житлових будинків, складських приміщень, урни для сміття, інженерні комунікації в місцях масового перебування людей (фестивалі, ярмарки, базари, супермаркети, підземні переходи тощо), громадський транспорт (вагони тролейбусів, автобусів, трамваїв, поїздів); об'єкти підвищеної небезпеки тощо. **В окремих випадках** вибуховий пристрій може бути замаскований у поштових відправленнях (посилки, конверти), букетах квітів, подарунках тощо.

До ознак підозрілих предметів, що можуть бути вибуховими пристроями, можна віднести – електропроводи, що виходять з невідомого предмета, лампочки на його поверхні, антени, хід годинника, що прослуховується, залишені предмети побутового призначення (валізи, сумки, гаманці, дитячі іграшки, ручні ліхтарики тощо), предмети, що знаходяться в непризначених для цього місцях (наприклад, велика дитяча іграшка біля вхідних дверей); предмети з прикріпленими до них мобільними телефонами, радіостанціями, акумуляторами тощо.

З метою попередження виникнення вибуху потрібно:

– бути уважними та звертати увагу на покинуті речі (валізи, пакунки, парасольки тощо);

– звертати увагу на ділянки свіжоскопаної землі, свіжопоштукатуреної або свіжопофарбованої стіни будівлі;

- не приймати від сторонніх осіб подарунків, квітів, поштових відправлень;

- користуючись громадським транспортом не погоджуватись на пропозиції супроводжувати речі невідомої особи (у тому числі провідників, стюардів, контролерів).

У разі виявлення залишених без нагляду речей у громадському транспорті:

- опитайте людей, які перебувають поруч, встановіть, кому вони належать або хто міг їх залишити;

- якщо власника не встановлено, негайно повідомте про знахідку водія (машиніста) та працівника міліції;

- не намагайтеся заглянути усередину підозрілого пакета, коробки, іншого предмету;

- не підбирайте кинутих речей, якими б привабливими вони не були, у них можуть бути закамуфльовані вибухові пристрої (у банках з-під пива, стільникових телефонах тощо);

- на вулиці не бийте ногами предмети, що лежать на землі;

- при виявленні невідомого підозрілого предмету у під'їзді свого будинку, опитайте сусідів, можливо, він належить комусь із них;

- не чіпайте, не пересувайте, не розкривайте виявлений предмет;

- зафіксуйте час виявлення предмету;

- намагайтесь зробити все можливе, щоб люди відійшли якнайдалі від знахідки;

- не вживайте самостійно ніяких дій зі знахідками або підозрілими предметами, які можуть виявитися вибуховими пристроями – це може призвести до їхнього вибуху, численних жертв і руйнувань.

Таким чином, метою написання даного матеріалу – є допомога громадянам зорієнтуватися і діяти в ситуаціях з ознаками терористичного акту, а також забезпечити створення умов, що сприяють розслідуванню злочинів. Будь-яка особа повинна чітко уявляти свою поведінку при виявленні можливих вибухових пристроїв, захопленні заручників, ситуаціях з захопленням терористами авіаційного та іншого транспорту, бути психологічно готовою до самозахисту та адекватної поведінки під час масових заворушень та дій правоохоронних органів з їх припинення.